

Het kustkompas

3. VERBETERING VAN HET MILIEU EN DE NATUUR

- BESCHERMD GEBIED
- KWALITEIT STRANDWATER
- RESTAFVAL
- OLIEVERVUILING OP ZEE
- COMMERCIËLE VISSTOCKS BINNEN VEILIGE REFERENTIEWAARDEN
- KUSTEIGEN HABITAT EN KUSTSPECIFIEKE SOORTEN*
- VERKEERSINTENSITEIT*

* Deze indicatoren worden in een ander hoofdstuk besproken.

VERBETERING VAN HET MILIEU EN DE NATUUR

3

→ WAAR WILLEN WE NAAR TOE?

In een leefbare en aantrekkelijke omgeving en in een gezond milieu ontplooiën mens en natuur zich optimaal. Dit veronderstelt rationeel omspringen met ruimte en milieukapitaal (zoals water, grondstoffen of energie). Door verontreiniging van lucht, water en bodem te vermijden, verbetert de kwaliteit van het leefmilieu. Ook de biodiversiteit moet beschermd en bevorderd worden.

→ WAAR STAAN WE VANDAAG?

De kust is een ecoregio die volgend de Europese Habitatrichtlijn prioritair in stand te houden habitattypes omvat, zowel langs zeezijde (de zandbanken en bij eb droogvallende slikwadden) als langs landzijde (de duinen en de getijdenonderhevige zoute slikken, schorren en zandstranden).

Langs zeezijde groeit het besef voor het ecologische belang van de kust en de zandbanken voor wat betreft productiviteit en biodiversiteit. Na twee jaar overleg voorzag het Masterplan Noordzee in 2005 de verdere uitbreiding van het aandeel beschermde gebieden op zee door nieuwe afbakeningen.

Extra bescherming is noodzakelijk, omdat het natuurlijke ecosysteem van de zandbanken vanuit diverse hoeken bedreigd wordt. Zo beschadigt de boomkorvisserij de zeebodem en het bodemleven op een ernstige manier. Maatregelen met betrekking tot de visserij blijken echter vaak alleen maar nationale belangen op korte termijn te behartigen. Met alle gevolgen vandien voor de visbestanden en dus ook voor de socio-economische toekomstperspectieven van de visserij op langere termijn.

Net als het kustwater en sediment hebben de zandbanken ook af te rekenen met vervuiling. De instroom van verontreiniging is afkomstig van oppervlaktewater of van ongezuiverd afvalwater bij hevige neerslag. Langs zeezijde bedreigen (al dan niet opzettelijke) olielozingen de waterkwaliteit. Niet alleen de natuur lijdt onder de verontreiniging. Ook de kust economie en het imago van de kust ondervinden schade, als bv. zwemzones gesloten dreigen te worden.

Op zee is er reeds verhoogde waakzaamheid voor olievervuilingen. De monitoring wordt mee ondersteund door Europese en internationale wetgeving. Bij elke overtreding wordt een proces-verbaal opgesteld. Het aantal effectieve gerechtelijke vervolgingen ligt evenwel nog laag. In combinatie met hoge boetes voor moedwillige lozing vormen ze wel een sterk afschrikmiddel voor potentiële vervuilers.

Langs landzijde zijn vooral het resterende duinencomplex en de zilte slikken en schorren, aan de kust van ecologisch belang. Het kustecosysteem, dat zowel door het hinterland als door de zee beïnvloed wordt, biedt het fysische milieu voor een bijzondere hoge diversiteit aan habitattypes, plant- en diersoorten, zoals de zeewolfsmelk en strandplevier. Meer dan tien procent van alle soorten in Vlaanderen heeft een voorkeur voor de kust. Het duinendecreet en het sinds 1998 gevoerde aankoopbeleid van de Vlaamse overheid bieden garanties voor de bescherming van de duinen. Het duinenecosysteem ondervindt echter nog altijd schadelijke invloeden, zoals verdroging, versnippering, oprukkend struweel en invasieve exotische plantensoorten.

→ WAT KUNNEN WE DOEN?

De natuur en het milieu aan de kust staan onder druk. **Daarom moeten de uiteenlopende menselijke activiteiten op zo'n manier beheerd worden dat ze verenigbaar blijven met de bescherming en het duurzame gebruik van het mariene en kustmilieu.** Duinendecreet en aankoopbeleid helpen bij het verder vrijwaren en inrichten van de natuur, met oog voor zowel biodiversiteit als zachte recreatie.

Om tot goede resultaten te komen, is een verdere bewustmaking van alle betrokkenen noodzakelijk. De verdere uitbouw van de voorzieningen voor natuur- en milieu- educatie zoals bezoekerscentra, vormen een belangrijke schakel om het brede publiek te sensibiliseren. Educatie rond duurzame ontwikkeling moet geïntegreerd worden in het huidige educatief aanbod vb. een milieufietsroute met aandacht voor duurzame projecten.

De waterkwaliteit wordt zowel langs landzijde als langs zeezijde beïnvloed. Maatregelen zijn dan ook langs beide kanten noodzakelijk. De vervuiling kan gereduceerd worden door de behandeling van stedelijk afvalwater uit te breiden, het afstromende water uit de landbouw te verminderen en de mestproblematiek verder aan te pakken. De komende jaren zullen een beperkt aantal optimalisatieprojecten uitgevoerd worden, die nog een positieve invloed kunnen hebben op de kwaliteit van het strandwater. Het betreft onder meer de aanleg van gescheiden rioleringsstelsels, afkoppelen van oppervlakte- en regenwater, ...

Verdere natuurbescherming aan de kust moet nieuwe kansen creëren om versnippering tegen te gaan. Instandhoudingsdoelstellingen, beheerplannen voor natuurreservaten en natuurherstelprojecten geven de beschermingsmaatregelen daadwerkelijk inhoud. Kleinschalige projecten kunnen de natuur in landbouw en landgebruik integreren. Zo komt specifiek beheer van akkerranden bv. het akkervogelbestand ten goede. Ook het streven naar beheersmaatregelen in privé-duinen is noodzakelijk zodat deze duinoppervlaktes niet worden omgevormd naar tuinen. De inspanningen om versnippering tegen te gaan, zoals de aanleg van groenpassages en de afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk, zijn positief. Ze kunnen enkel toegejuicht worden. Verdere financiële middelen voor monitoring en het behoud van de biodiversiteit zijn echter even noodzakelijk.

BESCHERMD GEBIED

TREND

Auteur *Toon Van Daele*
(Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)
Lector *Maurice Hoffmann*
(Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

In de kustregio is de druk op de resterende open ruimte zeer hoog. De juridische bescherming van natuurgebieden en landschappen is daarom een belangrijk en relatief krachtig instrument tegen ondoordachte veranderingen in het landgebruik.

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

De indicator geeft de jaarlijkse evolutie van de totale oppervlakte beschermd gebied in de kustzone weer. Dit zijn de gebieden die door de volgende Europese of regionale statuten beschermd worden: Vlaamse en Erkende natuurreservaten, Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden, Ramsargebieden, gebieden beschermd door het duinendecreet en VEN-gebied (Vlaams ecologisch netwerk).

De beschermingsstatuten overlappen elkaar vaak. Zo is een Habitatrichtlijngebied vaak ook gedeeltelijk een Vogelrichtlijngebied en een natuurreservaat is vaak ook VEN-gebied. In de tweede figuur werd elke oppervlakte slechts eenmaal weergegeven en dit in volgorde van afnemende garanties voor natuur. Eerst worden de oppervlakten natuurreservaat en bosreservaat weergegeven, gevolgd door de oppervlakte militair domein met natuurprotocol. Vervolgens de bijkomende oppervlakte VEN-gebied, Vogel- en Habitatrichtlijngebied en Ramsargebied. Elke hogere categorie geeft dus aan hoeveel oppervlakte er bovenop de reeds aangeduide oppervlakte bijkomend beschermd wordt indien die categorie wordt meegerekend. Zo krijgt men een goed beeld van het totale percentage dat uiteindelijk in de beschermde categorieën valt.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

Een belangrijke aanzet tot de internationale bescherming van waterrijke gebieden was het verdrag van Ramsar in 1971. Dit verdrag heeft tot doel soorten te beschermen die aan waterrijke gebieden gebonden zijn. In de kustzone werd 4.790 ha Ramsargebied afgebakend.

Op Europees niveau wordt de bescherming van fauna en flora o.a. geregeld door de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De doelstelling van de Vogelrichtlijn (1979) is de bescherming van de in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebied. In de kustzone valt 17.932 ha onder de bescherming van deze richtlijn. De Habitatrichtlijn (1992) richt zich op de instandhouding van fauna en flora en hun habitat. De afbakening van de Habitatrichtlijngebieden werd enkele keren aangepast. Momenteel bevat de kustzone 8.667 ha Habitatrichtlijngebied. Ter hoogte van de IJzermonding zal het Habitatrichtlijngebied worden uitgebreid om het estuarium conform de richtlijnen van de Europese Commissie af te bakenen.

De oppervlakte VEN-gebied (Vlaams ecologisch netwerk) (5.120 ha) is sinds de eerste fase van de afbakening in 2003 slechts in beperkte mate toegenomen. Een aantal groene RUP's (ruimtelijke uitvoeringsplannen) worden voorbereid en zijn in openbaar onderzoek. Deze groene RUP's zullen bijdragen tot de verdere uitbreiding van het VEN.

De goede bescherming voor een natuurgebied is de aankoop door de overheid of natuurverenigingen en de erkenning als natuurreservaat. De eerste aankopen dateren van de periode 1956-1965 met de aankoop van het staatsnatuurreservaat De Westhoek in De Panne. In 1998 werd voor de verwerving in het maritiem duingebied een specifieke cel opgericht. Sindsdien is het aankoopritme aanzienlijk toegenomen. In augustus 2006 werd de Zwinvlakte (180 ha) aangekocht door het Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid). Voorheen was ze eigendom van de Compagnie het Zoute. Het vogelpark (18 ha) werd aangekocht door de provincie West-Vlaanderen.

Momenteel bedraagt de oppervlakte Vlaams natuurreservaat in de kustzone 1.353 ha. Natuurverenigingen beheren er 682 ha erkend natuurreservaat. In april 2005 werd een eerste bosreservaat erkend aan de kust. Het duinbos Jan De Schuyter is 63 ha groot en ligt in de gemeente De Haan.

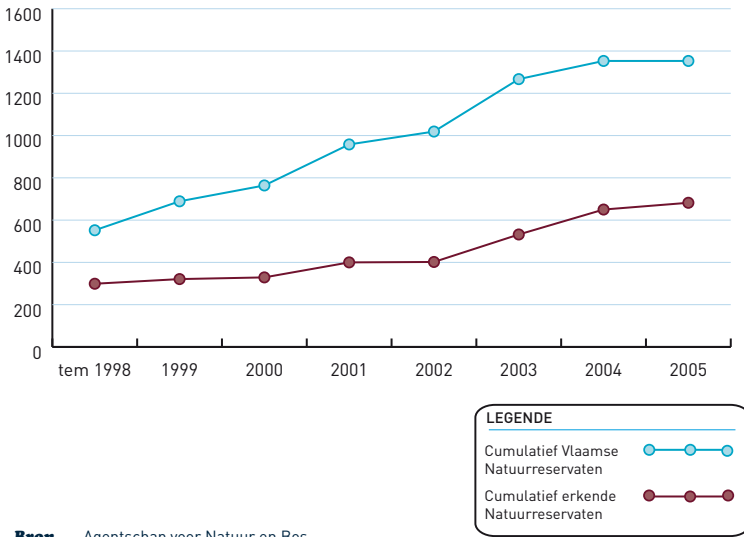
→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

Naast de juridische bescherming van natuurgebieden is een aangepast beheer essentieel voor het behoud van de te beschermen habitats. Voor de Vlaamse en erkende natuurreservaten is meestal een gedetailleerd en intensief beheerplan opgesteld. Voor de gebieden die onder andere beschermstatuten vallen is dit veel minder het geval. Het is ook belangrijk dat de gebieden voldoende groot zijn en op elkaar aansluiten. In kleine en versnipperde natuurgebieden zijn de kansen op een duurzame natuurontwikkeling sterk beperkt.

Dankzij de verhoogde inspanningen voor verwerving is 1.347 ha van het duingebied nu eigendom van het agentschap voor Natuur en Bos. Voor het maritiem duingebied zijn de beschikbare percelen voor aankoop niet oneindig. Het plafond komt meer en meer in zicht. De resterende percelen betreffen moeilijker dossiers en kleinere percelen.

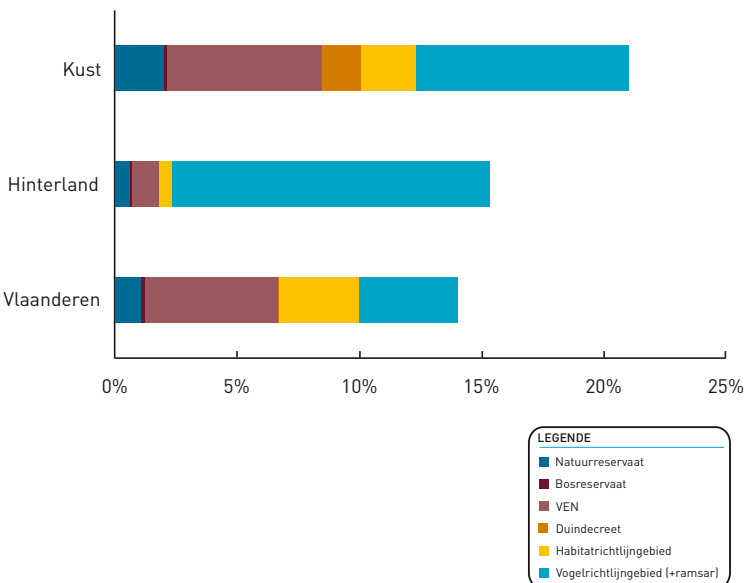
Erkende en Vlaamse aangewezen natuur- en mariene reservaten bieden momenteel de beste bescherming voor de ecosystemen van de kustregio. Van de totale oppervlakte van de kustgemeenten geniet 21 % een of andere vorm van bescherming met het oog op natuurbehoud. Voor de gemeenten van het hinterland bedraagt dit percentage 15,4 %. In augustus 2006 kocht het Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid) de Zwinvlakte aan, voorheen eigendom van de Compagnie het Zoute. In 2005 werd in Middelkerke een eerste bosreservaat van 63 hectare in het duingebied ingericht.

Grafiek 1 Oppervlakte erkende natuurreservaten (private organisaties) en Vlaamse natuurreservaten (Vlaamse overheid, ANB) in de kustzone

Bron Agentschap voor Natuur en Bos

Grafiek 2 Beschermende gebieden volgens statuut van met afnemende garanties voor het natuurbehoud voor de Kust, Hinterland en Vlaanderen.

Bron Agentschap voor Natuur en Bos, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

KWALITEIT STRANDWATER

TREND

Auteur Martin Verdievel
(VMM)

Lector Koen Schoeters en Gerrit Tilborghs
(Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

De beleving van de zee heeft, naast het visuele aspect, vooral te maken met de mogelijkheden tot zwemmen en pootjebaden. Het recreatieve gebruik van het strandwater is de laatste decennia sterk gegroeid. Naast de toename van het aantal recreanten is er bovendien een steeds verdergaande diversificatie van vormen en combinaties van strand- en waterrecreatie. Zeewater kan niet worden behandeld en is, wat de waterkwaliteit betreft, afhankelijk van de milieukwaliteit van de omgeving. De kwaliteit van het zeewater is van groot belang om de burger te beschermen tegen de gezondheidsrisico's van baden in vervuild water. Omdat wateren zich niet houden aan bestuurlijke en politieke grenzen en ook de effecten van verontreiniging op deze wateren dit niet doen, werd er op Europees niveau een richtlijn betreffende de zwemwaterkwaliteit uitgewerkt.

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

De indicator 'strandwaterkwaliteit' wordt gedefinieerd als het percentage van de bemonsterde zwemzones aan de Vlaamse kust die voldoen aan de Europese normen betreffende de bacteriologische kwaliteit van zwemwater, zoals die opgenomen zijn in de Europese Zwemwaterrichtlijn (76/160/EEG). Deze richtlijn van 1976 omschrijft twee normen: een minimumnorm waaraan alle Europese zwemzones tegen 1986, tien jaar na kennisgeving van de richtlijn, dienden te voldoen, en een streef- of richtwaarde die aangeeft dat Europa streeft naar een verbeterde zwemwaterkwaliteit.

De indicator wordt gedefinieerd als het percentage van de zwemzones die voldoen aan de Europese streefwaarde betreffende de bacteriologische kwaliteit van zwemwater. Om deze indicator te bepalen, meet de Vlaamse Milieumaatschappij, in opdracht van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, naast een aantal fysische en chemische parameters ook of er kiemen in het water aanwezig zijn die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid van de baders. Van april tot september worden de 40 badzones aan de kust eenmaal tot tweemaal per week bemonsterd. Wanneer de minimumnorm voor ten minste één van de gemeten parameters overschreden wordt, treedt een "verscherpt controleprogramma" in werking.

De normen zijn gebaseerd op een door de Wereldgezondheidsorganisatie aanvaarde ziektedruk van vijf tot tien maag-darmonststekingen en twee tot vier luchtwegontstekingen per honderd recreanten.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

In 2006 voldeed 22,5 % van de onderzochte meetplaatsen van de badzones aan de kust aan de Europese streefwaarde. Dit is een verbetering t.o.v. 2005: toen voldeed 17,5 % aan de streefwaarden. Toch ligt Vlaanderen nog een flink stuk onder het Europees gemiddelde van 88,4 %. Wat de Europese (verplichte) minimumnorm betreft, scoren alle badsteden dan weer zeer goed. In 2005 en ook in 2006 voldoet 95,0 % van de badzones aan deze norm.

Dat Vlaanderen de strengste Europese normen of streefwaarden moeilijk haalt, heeft veel te maken met de instroom van verontreinigd oppervlaktewater, o.a. via de IJzer, het kanaal Gent-Oostende, de Blankenbergse Vaart en het Leopoldkanaal. Daarbij komt dat de aanwezigheid van paarden, honden en vogels op het strand, het gebrek aan sanitaire voorzieningen en vooral de weersomstandigheden (felle neerslag) een negatieve rol kunnen spelen.

→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

Op 15 februari 2006 werd de nieuwe zwemwaterrichtlijn boven de doopvont gehouden. Ze vormt de basis voor het toezicht op de zwemwaterkwaliteit in het binnenland en aan de kust.

De richtlijn bepaalt waar, hoe en wanneer:

- de zwemwaterkwaliteit moet worden gecontroleerd en ingedeeld in nieuwe kwaliteitscategorieën;
- de zwemwaterkwaliteit moet worden beheerd;
- het publiek hierover moet worden geïnformeerd.

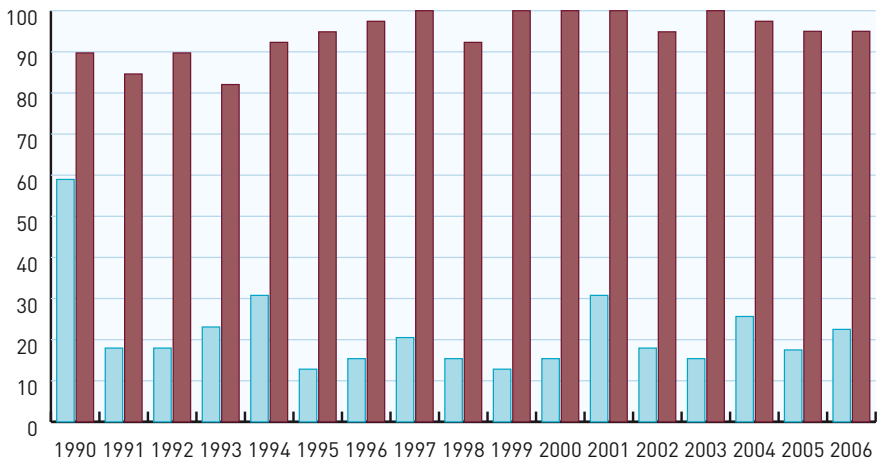
De uitvoering van de nieuwe richtlijn zal stapsgewijs gebeuren. Pas op 31 december 2014 wordt de oude richtlijn volledig ingetrokken.

De zwemwaterrichtlijn heeft twee doelstellingen: enerzijds streeft zij ernaar de kwaliteit van het milieu te behouden, te beschermen en te verbeteren, anderzijds wil zij de gezondheid van de baders beschermen. Ze draagt dus ook bij tot een positief imago op het vlak van milieu en toerisme.

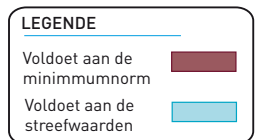

In 2006 voldeed 22,5 % van de onderzochte meetplaatsen in de badzones aan de kust aan de Europese streefwaarde. Dit is een verbetering ten opzichte van 2005: toen voldeed slechts 17,5 % aan de streefwaarden. Wat de (verplichte) Europese minimumnorm betreft, scoren alle badsteden dan weer goed. Zowel in 2005 als in 2006 behaalden ze 95 %. Over de laatste tien jaar voldoet dus zo'n 20 % van de badzones aan de streefwaarde en 95 tot 100 % aan de minimumnormen.

Grafiek 1 Procentuele verdeling van de onderzochte meetplaatsen van de badzones: toetsing aan de minimumnormen en streefwaarden, 1990-2006

Bron Vlaamse Milieumaatschappij

RESTAFVAL

TREND

Auteur Roel Vaes
(OVAM)

Lector Jan Pieters
(Biosysteemtechniek, Ugent)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

Grote hoeveelheden restafval moeten worden opgehaald en verwerkt. De uiteindelijke verwijdering van deze afvalstoffen (verbranden of storten) heeft een grote impact op het milieu: verlies van grondstoffen en energie, emissies naar bodem, water en lucht, ruimtebeslag. Emissies worden sterk beperkt, maar vergen dan weer de inzet van extra grondstoffen en energie. Een van de doelstellingen van het afvalstoffenbeleid is de totale hoeveelheid te storten of te verbranden afval te beperken. Dit kan door zoveel mogelijk afval te voorkomen of selectief in te zamelen met het oog op het hergebruiken, composteren of recycleren. Het restafval dat toch ontstaat, wordt verwerkt met het oog op maximale energierecuperatie.

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

De indicator drukt de hoeveelheid restafval uit die verbrand of gestort wordt per inwoner en is rechtstreeks gerelateerd aan de individuele productie van afval en aan het consumptiepatroon. Een verminderde hoeveelheid restafval is tevens een indicatie voor afvalpreventie en selectieve inzameling. Concreet wordt deze indicator gedefinieerd als de totale hoeveelheid terminal te verwijderen huishoudelijk afval (= huisvuil, grofvuil, gemeentevuil, sorteeresidu van PMD), ongeacht de inzamelwijze (huis-aan-huis, containerpark enz.), gedeeld door het aantal inwoners per gemeente.

Het "Uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen 2003-2007" stelt de volgende doelstellingen voorop voor het restafval:

- 165 kg/inw op Vlaams niveau met een maximum van 200 kg/inw op gemeenteniveau in 2005;
- 150 kg/inw op Vlaams niveau in 2007. Het maximum van 200 kg/inw op gemeenteniveau blijft behouden.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

De gemeenten in de kustzone hebben al een lange weg afgelegd inzake de reductie van het restafval. In 1994 produceerden ze gemiddeld 462 kg restafval/inwoner tegenover 224 kg in 2006. Toch liggen deze cijfers nog ver boven het gemiddelde voor West-Vlaanderen (163 kg/inwoner) en het Vlaamse Gewest (155 kg/inwoner). Ook de streefwaarde van het Uitvoeringsplan, een maximum van 200 kg restafval in 2005, is voor de gemeenten in de kustzone nog veraf (Grafiek 1). Daarnaast blijkt ook de langetermijndoelstelling om het restafval te reduceren tot 150 kg/inw in 2007 ver buiten bereik. De gemeenten in het hinterland produceerden gemiddeld 163 kg restafval/inwoner in 2006. Tussen 2005 en 2006 daalde de hoeveelheid restafval in het merendeel van de hinterlandgemeenten.

Meer en meer gemeenten voeren dan ook een of andere vorm van diftar (de invoering van het principe "de vervuiler betaalt") in om hun burgers te stimuleren om afval te vermijden of selectief in te zamelen. De kustgemeenten hebben een verhoogde huisvuilproductie als gevolg van het toerisme. Dit heeft als gevolg dat deze gemeenten het moeilijk hebben om de doelstellingen inzake preventie, selectieve inzameling en eindverwerking te bereiken. Om de invloed van het toerisme op de afvalproductie enigszins in rekening te brengen, krijgen de kustgemeenten correctiefactoren toebedeeld. Deze correctiefactor is een raming van de toeristische impact. Ondanks de correctiefactoren voldoen voor het jaar 2006 vijf kustgemeenten niet aan de doelstelling van maximaal 200 kg/inwoner van 2005. Dit maximum komt echter meer en meer in bereik voor deze kustgemeenten. Naast de correctiefactoren splitsen meer en meer kustgemeenten de hoeveelheid vergelijkbaar bedrijfsafval af dat ze inzamelen bij kleine zelfstandigen en KMO's (cafés, restaurants, bakkers enz.). Hierdoor kunnen ze hun hoeveelheid restafval aanzienlijk doen dalen.

→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

Om te voldoen aan de doelstellingen worden er van de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in de kustzone extra inspanningen verwacht om de hoeveelheid te verwijderen afval te doen dalen. In het kustactieplan worden concrete acties gebundeld die de kustgemeenten en -intercommunales in samenwerking met OVAM uitwerken om op die manier een voldoende daling van de afvalproductie te verkrijgen. Zo wordt onder meer de (selectieve) inzameling geoptimaliseerd en aangepast tijdens het toeristische seizoen. Een voorbeeld hiervan is het innovatieve project waarbij in samenwerking met FOST Plus een achttal maatregelen rond verpakkingsafval (frequenter ophaling papier en karton, kleinere PMD-zakken, afval-eilandjes, afvalgids enz.) worden uitgewerkt.

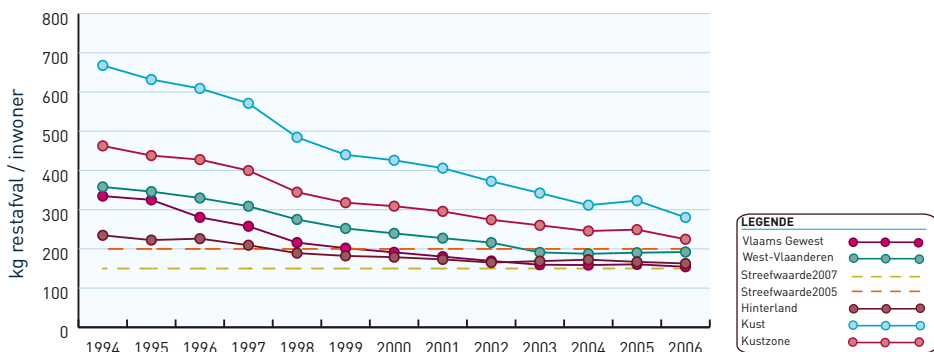
Door diftar worden de burgers gestimuleerd om afval te voorkomen en beter te selecteren (want dit is goedkoper). De diftar wordt berekend op basis van de verwerkingskosten van het restafval: 0,15 euro/kg restafval of 1,25 tot 1,5 euro per zak van 60 liter. Op deze manier worden de verwerkingskosten volledig doorgerekend aan de verbruiker. Er zijn dus een groot aantal beleidsmaatregelen voorhanden om de hoeveelheid terminal te verwijderen huishoudelijke afvalstoffen te reduceren. De gemeenten (en zeker de kustgemeenten) moeten dan ook streven naar een optimale instrumentenmix van sensibilisatie, informatie, het aanbieden van faciliteiten, tarifiering en handhaving. Er wordt in 2007 eveneens gewerkt aan een nieuw Uitvoeringsplan huishoudelijke afvalstoffen vanaf 2008. In het ontwerp-Uitvoeringsplan wordt de taakstelling voor restafval op gemeenteniveau vanaf 2010 verscherpt van 200 kg/inwoner tot 180 kg. Indien deze taakstelling bekrachtigd wordt in het definitieve Uitvoeringsplan, zullen zeker de kustgemeenten extra inspanningen moeten leveren. Anderzijds worden in het kader van de voorbereidingen voor het nieuwe Uitvoeringsplan de correctiefactoren van de (kust)gemeenten herbekeken. Deze gelden zodra dit nieuwe Uitvoeringsplan van kracht wordt. Ze zijn bovendien jaarlijks aanpasbaar indien nodig.

In 1994 produceerden de kustgemeenten gemiddeld 462 kg restafval/inwoner tegenover 224 kg in 2006. Toch liggen deze cijfers nog ver boven het West-Vlaamse en Vlaamse gemiddelde, met respectievelijk 163 en 155 kg per inwoner.

De verhoogde huisvuilproductie van de kustgemeenten is toe te schrijven aan het toerisme. Daardoor hebben ze het moeilijk om de doelstellingen inzake preventie, selectieve inzameling en eindverwerking te halen. Om de invloed van het toerisme op de afvalproductie enigszins in rekening te brengen, krijgen de kustgemeenten correctiefactoren toebedeeld. Ondanks de correctiefactoren voldoen voor het jaar 2006 vijf kustgemeenten niet aan de doelstelling van maximaal 200 kg/inwoner van 2005.

Grafiek 1 Evolutie van de restafvalcijfers, 1994- 2006

Bron OVAM

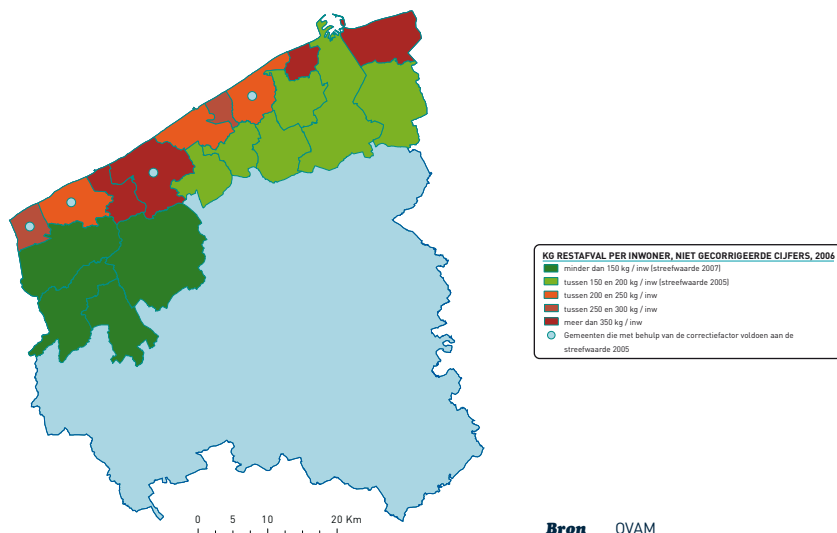
Tabel 1 Correctiefactoren voor het toerisme en de restafvalcijfers van de kustgemeenten

GEMEENTE	CORRECTIEFACTOR	KG RESTAFVAL/ INWONER IN 2006	GECORRIGEERDE KG RESTAFVAL/INW 2006
Blankenberge	1,46	308,09	211,02*
Bredene	1,25	264	211,20*
Brugge	1,1	196,97	179,06
De Haan	1,7	240,65	141,56
De Panne	1,6	278,5	174,06
Knokke-Heist	1,5	307,48	204,99*
Koksijde	1,63	239,71	147,06
Middelkerke	1,79	342,99	191,61
Nieuwpoort	1,67	362,63	217,14*
Oostende	1,14	237,12	1208,00*

* gemeenten die ondanks de correctiefactor niet voldoen aan de taakstelling van 200 kg/inw

Bron OVAM.

Kaart 1 Kg Restafval per inwoner 2006 *

KG RESTAFVAL PER INWONER, NIET GECORRIGEERDE CIJFERS, 2006

- minder dan 150 kg / inw (streefwaarde 2007)
- tussen 150 en 200 kg / inw (streefwaarde 2005)
- tussen 200 en 250 kg / inw
- tussen 250 en 300 kg / inw
- meer dan 300 kg / inw
- Gemeenten die met behulp van de correctiefactor voldoen aan de streefwaarde 2005

Bron OVAM

* niet gecorrigeerde cijfers

OLIEVERVUILING OP ZEE

TREND

Auteurs Machteld Price, Jean-Pierre Vogt
(BMM)
Lector Gert Verreet
(Europese Commissie - DG Leefmilieu)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

België heeft een drukbevaren zeegebied met om en bij de 100.000 scheepsbewegingen elk jaar. Dit drukke verkeer zorgt voor een verhoogd risico voor olieverontreiniging omdat elk schip, ook als het geen olie als lading vervoert, een zekere hoeveelheid olie, zoals brandstof en machineolie, aan boord heeft. Olieresten kunnen daarom moedwillig overboord gepompt worden, de zogenaamde 'operationele olielozingen'.

Naast operationele olieverontreinigingen zijn er ook accidentele olieverontreinigingen. De accidentele verontreiniging kan leiden tot een vervuilde kustlijn, besmeurd met olie en gestrande olievogels. Accidentele olievervuiling is echter niet in een monotone indicator te vatten.

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

Als gevolg van de wetgeving inzake olielozingen in zee trad in de tweede helft van 1991 een programma voor toezicht vanuit de lucht in werking. Een specifiek uitgerust toezichtvliegtuig van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) vliegt jaarlijks 250 uren boven het Belgische zeegebied op zoek naar olieverontreiniging. De olielozingen worden opgespoord door middel van sensoren waaronder een radar, een infrarood- en een ultraviolet-camera maar ook video- en fotoapparatuur. Het luchttoezicht werd in 2004 verder aangevuld met satellietbeelden. Deze beelden spelen een rol als eerste alarmering voor olielozingen. 2005 was een overgangsjaar met een volledige renovatie van het uitgeruste vliegtuig. Gegevens werden dan met andere private toestellen verzameld en er werd ook minder gevlogen. Midden 2006 werd het hernieuwde vliegtuig weer officieel in gebruik genomen.

Via het programma van observatie vanuit de lucht, uitgevoerd door de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM, departement van het KBIN), is het mogelijk een indicatie van de graad van olievervuiling weer te geven. Een kwantitatief onderzoek naar de graad van olievervuiling in de Belgische wateren is echter zo goed als onmogelijk.

Voor elke olielozing die aan het zeeoppervlak geobserveerd wordt, schatten de operatoren van de BMM het volume. De berekening gebeurt door het olieoppervlak in kaart te brengen, de dekkingsgraad vast te stellen en de dikte van de olielaag te schatten op basis van de kleur. Wanneer een schip op heterdaad betrapt wordt bij het illegaal lozen van olie, verzamelen de operatoren al het bewijsmateriaal en stellen zij een pv op voor een gerechtelijke vervolging.

Het opsporen van olievervuiling en het identificeren van vervuilers zijn een taak van de BMM, de oliebestrijdingsoperaties behoren tot de taken van FOD Leefmilieu.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

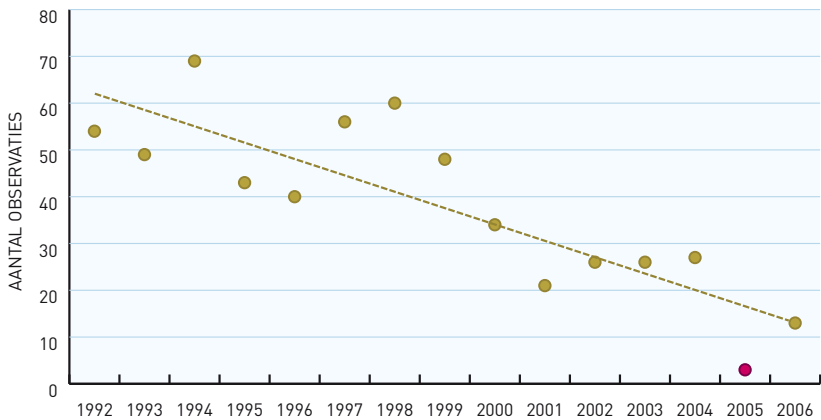
Buiten het overgangsjaar 2005 en ondanks de toename van het maritieme transport, tonen de resultaten van het luchttoezicht een duidelijke dalende tendens in het jaarlijkse aantal opgespoorde olieverontreinigingen in de Belgische zone. In 1992 werden nog 54 olielozingen vastgesteld, in 2006 slechts 13! Ook het jaarlijks geschatte olielozingvolume vertoont een licht dalende tendens. Maar ook het aantal polluties per vliegtuig bevestigt duidelijk de tendens sinds 2000. Het is duidelijk dat de strengere wetgeving en de verhoogde controles een afschrikkend effect hebben.

→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

Sinds eind 2003 is er in België een 'nultolerantie'-beleid van kracht. Alle schepen die op olieverontreiniging betrapt werden, worden nu vervolgd, ook als het gaat om een uiterst kleine olielozing. Ook de scheepsbouw kende een steeds strengere regelgeving. Het bekendste voorbeeld hiervan is de overgang van enkelwandige naar dubbelwandige zeetankers. Hopelijk leiden deze en andere maatregelen ook in de toekomst tot een verdere daling van het aantal olievervuilingen op zee.

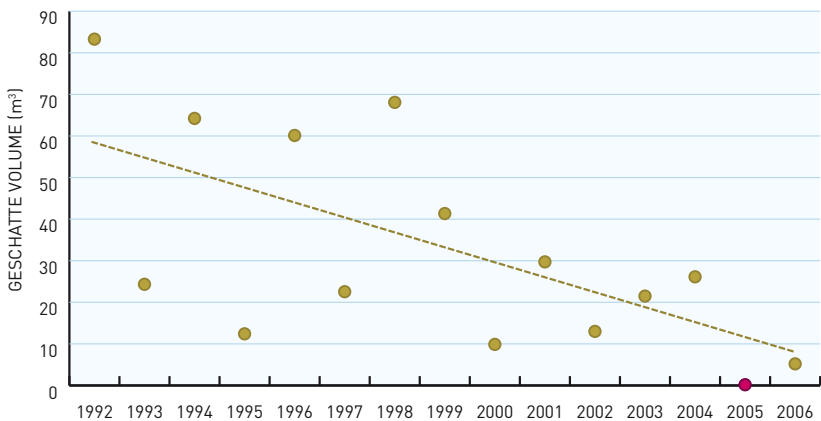
De Noordzee vormt een bijzonder gebied waar geen visueel waarneembare operationele olielozingen zijn toegestaan (wetgeving MARPOL 73/78). Toch werden er in 1992 54 olielozingen vastgesteld vanuit de lucht. In 2006 werden er maar 13 olielozingen vastgesteld in een half jaar tijd. Ook het jaarlijks geschatte olievolume toont een dalende tendens. Blijkbaar hebben de strengere maatregelen en het verhoogde toezicht een positief effect.

Grafiek 1 Aantal geobserveerde olievervuilingen, 1992-2006

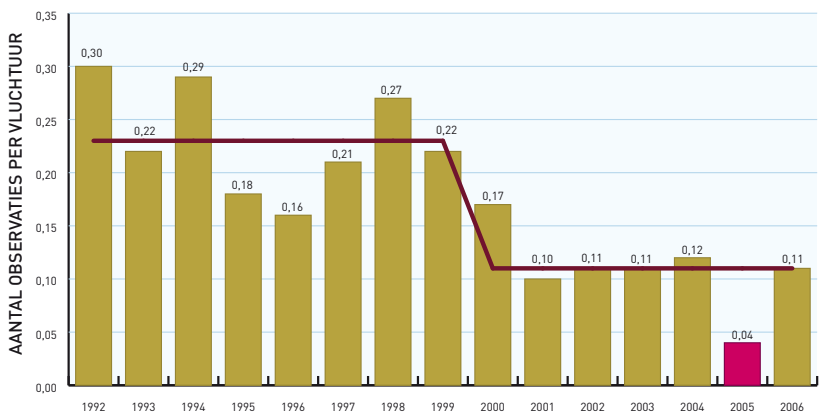
Bron Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee

Grafiek 2 Het jaarlijkse geschatte olievolume (m³) van illegale olielozingen binnen de Belgische zone, 1992-2006

Bron Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee

Grafiek 3 Aantal geobserveerde olielozingen per vliegtuig, 1992-2006

Bron Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee

COMMERCIEËLE VISSTOCKS BINNEN VEILIGE REFERENTIEWAARDEN

TREND

Auteurs Frank Redant en Wim Demaré
(ILVO)
Lector Filip Volckaert
(KU Leuven)

→ WAAROM DEZE INDICATOR?

De toenemende vraag naar vis en visserijproducten heeft geleid tot overbevissing, waardoor soorten achteruitgaan of zelfs dreigen te verdwijnen (bv. kabeljauw in de noordwestelijke Atlantische Oceaan en blauwvintonijn in de Middellandse Zee). De visserijactiviteiten hebben niet alleen een rechtstreekse invloed op de mariene biodiversiteit door overmatige bevissing van de doelsoorten, maar ook een onrechtstreekse, door verstoring van de zeebodem en het bodemleven (benthos, inclusief rifstructuren), door de ongewilde bijvangst van zeezoogdieren, niet-commerciële vissoorten en ongewervelden, door de wijziging van het voedselweb (o.a. toename van kleine predatoren) en door het wijzigen van het genetisch erfgoed (verlies aan diversiteit en wijziging van groei en fertiliteit).

→ WAT ZEGT DEZE INDICATOR?

De indicator wordt gedefinieerd als het aandeel van de commerciële visstocks in de (zuidelijke) Noordzee, waarvan de biomassa én de visserijsterfte zich binnen veilige referentiewaarden bevinden. De indicator is een uitdrukking van de toestand van de exploitatiebronnen van de zeevisserij in verhouding tot hun natuurlijke draagkracht. Hij geeft aldus een inzicht in de graad van duurzaamheid van de visserij. Concreet omvat de indicator de zeven belangrijkste commerciële visbestanden met epicentrum in de Noordzee, nl. haring, makreel, kabeljauw, schelvis, wijting, schol en tong.

Een visstock bevindt zich binnen veilige referentiewaarden als de visserijsterfte, F , kleiner is dan de voorzorgswaarde F_{pa} , en de totale biomassa van alle geslachtsrijpe vissen binnen de populatie, B , groter dan de voorzorgswaarde B_{pa} , dus wanneer $F < F_{pa}$ én $B > B_{pa}$. Stocks in de donkergroene zone zijn volledig "veilig". Streefdoel van het visserijbeheer is dat alle visstocks uit de oranje-rode zone weg komen en zich binnen de veilige grenzen, de donkergroene zone, bevinden.

→ WAT ZIJN DE RESULTATEN?

Sinds 1980 bevindt de visserijsterfte voor de meeste visstocks in de Noordzee zich (ver) boven F_{pa} , terwijl de biomassa in meer dan de helft van de gevallen onder B_{pa} zit¹. Het aantal commerciële visbestanden binnen veilige referentiewaarden is laag (maximaal 2 op 7). Haring voldeed aan de criteria in 2002-2003; schelvis in 1997 en 2001-2006; schol in 1980-1981, 1984-1985 en 1990; en tong in 2004.

De toestand van de visbestanden in de Noordzee is vergelijkbaar met die in de aangrenzende zeegebieden. Ook in de Baltische Zee, de Ierse Zee, de Keltische Zee en de Golf van Biskaje vertoont een overgrote meerderheid van de visbestanden min of meer ernstige tekenen van overbevissing, ondanks pogingen van de Europese Commissie om de visserijdruk te verminderen. Symptomatisch hiervoor is het toenemende aantal visbestanden waarvoor de voorbije jaren beheers- en herstelplannen ingevoerd werden: kabeljauw in de Baltische Zee, de Noordzee en de Ierse Zee; heek in de westelijke wateren; schol en tong in de Noordzee; enz.

→ WAT VOOR DE TOEKOMST?

De visserij in de open zee is een internationale aangelegenheid en het duurzame beheer van de visbestanden is een collectieve verantwoordelijkheid, waartoe alle betrokken visserijlanden solidair moeten bijdragen. Al te vaak echter moeten we vaststellen dat nationale kortetermijnbelangen primeren boven de langetermijnobjectieven van het Europees Gemeenschappelijk Visserijbeleid, ten nadele van het herstel van de visbestanden en dus ook van de toekomstperspectieven voor de visserij. Individuele visserijlanden kunnen weliswaar extra beschermende maatregelen nemen die verder gaan dan de Europese, in een poging om het herstel van de visstocks te bespoedigen, maar wanneer het land in kwestie slechts in zeer beperkte mate tot de internationale visserijdruk bijdraagt (zoals België), zal het effect onbeduidend zijn.

Overeenkomstig de Verklaring van Johannesburg², moeten alle visstocks in de Europese wateren uiterlijk tegen 2015 op het niveau van MSY (Maximum Sustainable Yield) bevestigd zijn. Om dit streefdoel te bereiken is een forse inkrimping (in de orde van 30 %) van de Europese vissersvloten vereist. Bovendien wil de Europese Commissie de discussie opstarten over de invoering van een teruggooiverbod (zgn. "discard ban")³, teneinde het teruggooien in zee van (dode) ondermaatse vis en niet-commerciële bijvangsten tot een minimum terug te brengen. De uitkomst van deze discussie is moeilijk te voorspellen, maar het is duidelijk dat zelfs een afgezwakte versie van het voorgestelde verbod ernstige gevolgen zal hebben voor de Europese vissersvloten.

(1) Anon. 2006. Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK). ICES Advisory Committee on Fishery Management, Doc. ACFM:35, 1172 pp.

(2) Anon. 2002. Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development. WSSD, Johannesburg, 2-4 September 2002. 62 pp.

(3) European Commission. 2007. A policy to reduce unwanted by-catches and eliminate discards in European fisheries. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, CPM (2007) 136 final, SEC (2007) 381, 34 pp.

